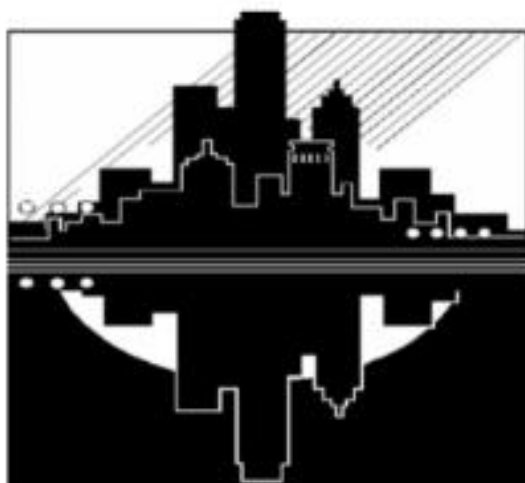

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О.М. БЕКЕТОВА
ВСЕУКРАЇНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ЛІГА**

РОСЛИНИ ТА УРБАНІЗАЦІЯ

Матеріали

**XIV Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Дніпро, 3 лютого 2025 р.)**

**Дніпро
2025**

РОЗДІЛ 2 СТІЙКІСТЬ ТА АДАПТАЦІЙНІ РЕАКЦІЇ РОСЛИН НА УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Андрєєва О. Ю., Марчук Д. О., Докійчук Ю. В. Стан листяних інтродуцентів, адаптованих в урбоценозах Житомира	91
Байк О. Л. Дослідження впливу бріофітних угруповань на стабілізацію кислотності та водно-температурного режиму верхнього шару ґрунту в різних типах лісової рослинності	93
Баня А. Р., Корецька Н. І., Покинсьброда Т. Я., Карпенко О. В. Вплив біосурфактантів, мікробного препарату, природних сорбентів на морфологічні параметри рослин на ґрунтах, забруднених нафтою	96
Бессонова В. П. Вміст аскорбінової кислоти і глутатіону у хвої хвойних рослин вуличного насадження	98
Булат А. Г. Вплив автотранспортних викидів на стан асиміляційного апарату <i>Catalpa bignonioides</i>	100
Ворошилова Н. В., Доценко Л. В., Маленко Я. В. Фітосанація кар'єрно-відвальних урочищ гірничозбагачувальних комбінатів Кривбасу	102
Гончаровська І. В., Левон В. Ф., Кузнецов В. В., Антонюк Г. О. Роль антиоксидантів у стійкості рослин до низьких температур в представників роду <i>Malus</i> spp.	105
Горбенко Н. Є., Дидів О. Й., Дидів І. В., Глоговський Л. В., Заячук В. Я., Чемерис І. А., Ключка С. І., Сич В. С. Плющ звичайний (<i>Hedera helix</i> L.) та перспективи його використання в озелененні м. Львова	108
Дениско І. Л. Посухостійкість чайно-гібридних троянд у вуличних насадженнях	111
Кіт Н. А. Аналіз активності каталази і вмісту ТБК-активних сполук у клітинах мохів в різних екологічних умовах лісових екосистем	113
Княк Н. Я. Вплив мохового покриву на розвиток ґрунтової мікробіоти в лісових екосистемах Українського Розточчя	116
Конопелько А. В. Посухостійкість як показник адаптаційного потенціалу декоративних деревних рослин на урбанізованих територіях: способи визначення	118
Кошовець Є. П., Яковенко О. І. Закономірності акумуляції важких металів у рослин <i>Chaenomeles japonica</i> (Thunb.) Lindl. ex Spach в умовах міста Чернігова	121
Кузнецова О. В. Адаптаційні реакції фітоценотичного складу газонних травостоїв на урбанізованих територіях Дніпропетровщини	124

АДАПТАЦІЙНІ РЕАКЦІЇ ФІТОЦЕНОТИЧНОГО СКЛАДУ ГАЗОННИХ ТРАВСТОЇВ НА УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ

О.В. Кузнецова, к.б.н., доцент кафедри садово-паркового мистецтва та
ландшафтного дизайну

Дніпровський державний аграрно-економічний університет
вул. Сергія Єфремова, 25, м. Дніпро, 49060, Україна

Урбанізація територій впливає на всі складові біогеоценозів, приводить до змін у їх взаємодії, порушує природні зв'язки. Складаються нові рослинні угруповання з можливістю витримувати комплекс стресових факторів та зберігати нормальну життєдіяльність. Їх вивчення є важливим аспектом розуміння сучасної урбофітоценології, використання в міському плануванні для озеленення та покращення екологічного стану територій з високим антропогенним впливом. Завданням дослідників є регулярний контроль та аналіз рослинних компонентів урбанізованих територій для пошуку механізмів збереження стійкості та декоративності. Найбільш поширений тип трав'янистих насаджень в місті є газонні травостої. Вони використовуються для створення зелених зон відпочинку, спортивних майданчиків, розділення транспортних потоків та інш. Відіграють незамінну роль в екологічному, естетичному та соціальному житті міста. Їхнє значення для створення комфортного та здорового міського середовища важко переоцінити.

Нашим завданням було обстежити сучасний стан газонних травостоїв Дніпропетровщини. Обраними територіями стали 28 пробних площ у м. Дніпро та 15 – у м. Кам'янське. Дослідження мало більш інвентаризаційний характер, ніж ретельний екологічний, особливо враховуючи постійні обстріли території. Пробні площі закладались в парках, скверах, на бульварах, вздовж шосейних доріг, на території адміністративних та учбових закладів, в межах житлових районів. Маршрутні описи включали реєстрацію на 100 м² ділянки видового складу рослинності, проективне покриття кожного виду, відсоток зеленіння, опаду, освітленості території, наявності вільної від рослин площі, присутності порослі деревних та кущових форм, експозицію території. За отриманими даними розраховували трапляння, фітоценотичну активність видів, декоративність, проводили ценоморфний аналіз. Назви видів визначали за В. В. Тарасовим та уточнювали за довідником World Checklist of Vascular Plants.

Фітоценотичну активність видів розраховували за раніше апробованою методикою. Декоративність травостоїв визначали на підставі рекомендацій Л. П. Мицика.

Було зареєстровано 90 видів судинних рослин з 26 родин на газонних травостоях м. Дніпро, 55 видів, що відносились до 18 родин, у м. Кам'янське. Високий видовий склад свідчив про заселення інвазивних видів на раніш декоративні газони внаслідок порушення місцезростань та зменшення догляду. Це були представники рудеральних рослин з високою фітоценотичною активністю: *Elytrigia repens* (L.) Nevski $k = 20,4$ у м. Дніпро та $k = 18,8$ у м. Кам'янське; *Polygonum aviculare* L. $k = 16,8$ та $k = 4,6$; *Ambrosia artemisiifolia* L. $k = 12,9$ та $k = 15,5$; *Convolvulus arvensis* L. $k = 12,4$ та $k = 18,8$; *Potentilla argentea* L. $k = 7,0$ та $k = 3,7$; *Erigeron canadensis* L. $k = 5,0$ та $k = 4,9$; *Berteroa incana* (L.) DC $k = 4,1$ та $k = 7,5$. Їх розмноження та поширення насінням, вегетативно та висока здатність адаптуватися до різних типів ґрунтів, кліматичних умов та рівнів освітлення дозволила їм швидко експансію на місця газонних дерноутворювачів, що випадали з травостою. Тим паче, у досліджених фітоценозах площа незайманого ґрунту складала у м. Дніпро 2,5 % – 18,1 %, у м. Кам'янське 9,5 % – 13,9 %. Відсоток у проективному покритті злаків, що повинні складати основу газонного травостою, у м. Дніпро був 14,7 % – 79,5 % та у м. Кам'янське 26,5 % – 77,9 %, тому частка різнотрав'я часто мала панівну позицію. Серед них найбільш активними у проективному покритті (ПП) та за фітоценотичною активністю (k) були представники родин у м. Дніпро / м. Кам'янське: *Asteraceae* з ПП = 12,3 / 15,3 та $k = 3,6$ / 5,2; *Fabaceae* з ПП = 7,3 / 0,94 та $k = 3,9$ / 2,2; *Plantaginaceae* з ПП = 2,7 / 3,4 та $k = 10,1$ / 10,0. Найпоширеніші з них види *Taraxacum officinale* Webb. ex Wigg. зі 100 % траплянням як у м. Дніпро так й у м. Кам'янське, *Trifolium repens* L. з 89,3 % та 100 % відповідно містам, *Convolvulus arvensis* L. 89,3 % та 99,6 %, *Medicago lupulina* L. 85,7% та 99,8%, *Plantago lanceolata* L. 53,5 % та 89,8 %, *Achillea submillefolium* Klok.et Krytska 60,7 % та 80,0 %. З газонних злаків були присутні *Poa angustifolia* L. з 100 % траплянням на територіях обох міст та середнім проективним покриттям (ПП_{ср.}) 31,5% у м. Дніпро та 49,7 % у м. Кам'янське. Його доповнювали хоч і з незначним ПП_{ср.}: *Poa pratensis* L. з – 8,25 % та 2,0 % відповідно по містам, *Lolium perenne* L. – 1,0 % та 3,8 %, *Crepis tectorum* L. – 0,4 % та 0,2 % , але з траплянням від 40 % до 64,3 %.

Як показало дослідження, переважаючий склад різнотрав'я, його показові відсотки трапляння, коефіцієнти фітоценотичної активності та площі займання серед газонних травостоїв свідчать про активну експансію у порівнянні з газоноутворюючими злаками. Спостерігається трансформація декоративних газонів у травостої газонного типу та рудеральні травостої.

Заселення природної адвентивної рослинності на газонах, звичайно, має негативну ознаку з точки зору споглядання підстриженого суцільного зеленого килиму за традиційними визначеннями декоративності. Але з точки зору фіторе mediaції та відновлення ґрунтів вони можуть виконувати позитивну роль на урбанізованих територіях, покращуючи якість та родючість ґрунтів бобовими, заселяючи порушені місцезростання, зменшуючи відсоток голої землі та присутність порослі дерев'янистих та кущових видів. Крім того, квітуче різнотрав'я може нести категорію прототипу мавританських газонів, які на сьогодні активно впроваджуються в озеленення територій міських зон та потребують меншого догляду. Тільки в тому, на що потрібно звертати особливу увагу – це розповсюдження карантинних видів, як *Ambrosia artemisiifolia* L. у таких травостоях. Аналіз інших питань за отриманими даними нашого дослідження буде обговорено у наступних публікаціях.

УДК 581.5 + 504.4

АДАПТАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У РОСЛИННОМУ ПОКРИВІ ЗАПЛАВНИХ ОЗЕР ХОРТИЦІ ПІСЛЯ РУЙНУВАННЯ КАХОВСЬКОЇ ГЕС

О. І. Лісовець¹, к.б.н., доцент, С. Я. Самойленко², учениця

¹Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

пр. Науки, 72, м. Дніпро, 49010, Україна

²КЗ «Тернівський ліцей № 7 Тернівської міської ради Дніпропетровської області», м. Тернівка, Дніпропетровська обл., вулиця Перемоги, 17-А, Україна

Підри́в дамби Каховської ГЕС 06.06.2023 р. є одним з найбільших злочинів російських окупантів в Україні. Руйнування дамби стало одним з найбільших екологічних злочинів, оскільки воно спричинило масштабні зміни в навколишньому середовищі. Після руйнування дамби Каховської ГЕС, великі території піддалися затопленню, що призвело до серйозних змін у водних екосистемах, включаючи порушення структури рослинного покриву, зокрема прибережних і водних утруповань. Для острова Хортиця, який має унікальну